

več privatnih licejev, kjer se po 2 leti pripravljajo za vseučilišče. Na vseučilišči poslušajo najbolj literaturo, v zadnjem času tudi medicino in pravo. Sedaj sta na Rumunskem dve doktorici medicine in dve odvetnici.

L. 1890. je bilo v mali Švici 37 učiteljskih in sicer 22 nemških, 13 francoskih, a 2 laški (23 za učitelje in 13 za učiteljice a 1 za oboje). Med temi je bilo 29 javnih učiteljskih, 8 privatnih. Na vseh zavodih je bilo 1890. l. 1294 kandidatov in 708 kandidatkinj.

V Chikagu je nastavljenih 200 učiteljic in le 2 učitelja.

Koliko ženskih višjih šol pa ima mogočna Nemčija? V „Stat. Jahrbuch der höheren Schulen Deutschlands“ nisem našel niti jedne. Pač pa imajo osmorazredne ljudske šole v Kasselu, Chemnitzu, Hanau, Zwickau in drugje tečaje za praktično šivanje in kuhanje z obveznim obiskovanjem.

Splošno je veliko več žensk na svetu kot moških. Tako je bilo 1880. l. na Kranjskem 250.000 žensk, a samo 231.000 moških, torej pride na 1000 moških 1081 žensk. Ta razmera ni posebno ekstremna, če pomisljamo, da pride v Šleziji na 1000 moških 1109, v Moravski 1107 žensk, na drugi strani pa v Sedmograški 994, v Slavoniji 992 na 1000 moških. (Dalje prih.) **Ij. Stiasny.**

L i s t e k.

Učiteljski dom.

„Zrno do zrna pogača,
Kamen do kamena palača“.

Gospod urednik! Gotovo Vas je malo presenetil poslani listek s tem čudnim napisom. Znam, da ste se, prebravši napis: Učiteljski dom — malo za ušesi popraskali — češ — kaj pa ta hoče s tem listkom. Nič budega, prav nekaj malega hočem povedati o bodočem našem domu.

Vsacega učitelja je gotovo razveselila vest, da se je v „Slovenskem učiteljskem društvu“ vzbudila misel, pričeti misliti in delati za „Učiteljski dom“. No, mislim, da se je že prej temu ali onemu vzbudila jednaka misel, a ni se upal na dan ž njo, češ, posmehovali se ni bodo.

Ker ima pa že skoro vsako društvo svoj dom, zakaj bi ga pa še slov. učitelji ne imeli. Saj učitelji vendar nismo kar tako na svetu, da bi le zato bili, da smo sploh na svetu. — Poglejmo naše brate — sosede, vrle Hrvate! Kako ponosni so hrvaški učitelji na svoj dom. Če govoriš s hrvaškim tovarišem, gotovo se pobaha s svojim domom, in če te vpraša: „Imate li Vi tak dom?“ — potrtega srca odgovoriš: „Ne!“

Kdor je že videl dom hrvaških učiteljev, to krasno poslopje, kojega sta postavila ponos in požrtovalnost hrvaškega učiteljstva, srcé se mu je vzradostilo — a obsla ga je ob jednom tudi misel: kdaj vzgrade slovenski učitelji enak dom?

Prišla je doba, da se je pričelo glasno misliti, da naj tudi slov. učiteljstvo postavi svoj dom, v trajen spomin slovenske jedinosti in v čast slov. učiteljstvu.

„Hm! hm! — Učiteljski dom! — Sto let le še čakaj brate, da ga dobimo! Meniš li, da se učiteljski

dom postavi za nekaj stotakov? Pri takem podjetju je treba kar s tisočaki računati in teh slov. učiteljstvo baš premnogo ne premore, pri tako skromni plači“. Tako in jednako bode marsikateri gospodov tovarišev modroval, posebno oni črnogledi ali „pesimist-i“, katerih se tudi med nami lepo število nahaja.

G. urednik! Ako ravno je treba tu s tisočaki računati, vendar ne obupajva — vsaj jaz ne bom. — Tudi tisočake zamore slov. učiteljstvo darovati za lastni spominek, za svoj dom, samo — če hoče posnemati nikdar trudno bučelo in se ravnati po mojem — receptu.

Gospod urednik! Ne mislite, da je ta recept sestavljen po pravilih kakšne svetovne borze ali z matematično natančnostjo. Ne, tega ne pričakujte g. urednik! kajti jaz še nisem bil in — upam — tudi ne bom nikdar borzijanec in tudi z matematično natančnostjo nisem posebno v znanstvu, ker sem bil svoje dni slab računar.

Vendar upam, g. urednik, ako se slavno slov. učiteljstvo ravna po tem receptu — potem ne bo minulo 10 let in slovensko metropolo bode zopet krasilo novo, veličastno poslopje, učiteljski dom.

Evo ga, gosp. urednik!

V kratkem času dobimo v deželo nov denar, krone. Slovenski časopisi prinašajo dan za dnevom: „Darujte prvo krono družbi sv. Cirila in Metoda“. Po mojem receptu naj bo pa tako: ko slov. učiteljstvo dobi prve krone v rōke, naj jih daruje za „učiteljski dom“ — seveda jedno družbi sv. Cirila in Metoda — in sicer tako: Vsaka učiteljska oseba — naj bode učiteljica ali učitelj, kajti „jednake pravice, jednake dolžnosti“ — katera ima to srečo, da je v prvem plačil-

nem razredu, naj daruje pet kron za „učiteljski dom“; one pa v drugem plačilnem razredu po štiri, v tretjem po tri, v četrtem po dve in vse začasno nastavljene učiteljske moči po jedno krono. Manj se ne sme darovati, več pač.

Gospod urednik! Malo čuden se Vam gotovo zdi moj recept; znan, da boste premišljevali, češ ali bode zadovoljno slov. učiteljstvo s tem ali ne. Gospod urednik! Jaz sem pa trdno prepričan, da bodo slov. učitelji in učiteljice, katerim bije le še količkaj srce za naš, toliko zaničevan stan, v kojih prsih je le še trohica stanovskega ponosa, iz vsega srca radi položili mali ta dar na žrtvenik stanovskega ugleda. Drugače bo pri oni gospodi, katera ima kameno srce in nima nič stanovskega ponosa, kateri se suče vse mišljenje in delovanje le okrog lastnega „jaz“. Da jih bomo pa spoznali po „njih delih“, prosim Vas, gosp. urednik, blagovolite sprejeti sledečo nalogo: Odločite v svojem cenjenem listu posebno rubriko, v kateri bode naznanjevali imena onih, kateri bodo darovali omenjeni znesek.*) Na ta način bomo spoznali one tovarišice in tovariše, katerim bije domoljubno srce v prsih in ki čutijo, kaj je stanovski ponos.

G. urednik! Ne mislite, da je že konec mojemu receptu! O, nikakor ne! Le berite dalje!

Vsaka učiteljska oseba, katera daruje letos omenjeni znesek v kronah, zaveže se ob jednom, da daruje jednak znesek vsako leto, in to toliko časa, dokler ne bodo stroški „učiteljskega doma“ pokriti.

G. urednik! Prehud davek je to, bodele mislili. — Ne, nikakor ne! Saj je leto dolgo in taka vsotica se že daruje, kajti slov. učiteljstvo naj pomni, da bode to nekaj časten davek, katerega bode vsakdo rad daroval, ker ga bode navdajala zavest, da se bode s pomočjo teh kron zidal nekaj spominek, spominek požrtvovalnosti in stanovskega ponosa slov. učiteljstva.

V mojem receptu je dalje pisano: Slov. učiteljstvo naj se še pri drugih priložnostih spominja svojega „doma“.

„Pri katerih pa?“ bodele vprašali g. urednik. Prosim, potrpite malo, takoj povem!

1. Vsak učitelj ali učiteljica obhaja v letu svoj imendan. To je gotovo vesel dan za njega, kajti od vseh strani mu dobajajo čestitke in mogoče še kako — darilce. — Slavljenc naj se pa pri tej priložnosti spomni „učiteljskega doma“ ter daruje jedno krono (ako mu drago še več).

2. Prvega prosinca vsacega leta je novo leto. Ljudje imajo prestaro navado, da voščijo drug drugemu „veselo“ ali „srečno novo leto“ ustmeno ali pisмено. Tudi slov. učiteljstvo je pri teh ljudeh. Svetoval bi pa, da naj se slov. učiteljstvo odkupi tej prav lepi navadi, ter v ta namen naj daruje vsak učitelj ali učiteljica jedno krono „učiteljskemu domu“.

3. Vsak učitelj in vsaka učiteljica upa, da pride

*) Z veseljem, če bi tudi vsakemu listu vzele pol ali celo stran prostora! Ured.

prej ali slej v višji plačilni razred. Kdor bo „avanziral“, naj daruje pa kar celih pet kron.

4. Čas beži; kar je mlado, se stara. Jednako se stara slov. učiteljstvo. Z leti pridejo tudi težko pričakovane kvinkvenije ali petletnice. Kdor izmed slov. učiteljstva dočaka prvo petletnico, naj daruje jedno krono; drugo dve; tretjo tri itd. Kdor pa dočaka deseto, naj pa daruje, kar celo petletnico.

5. Veliko slov. učiteljev in učiteljic se je uklonilo sladkemu zakonskemu jarmu, dosegli so polovico svojega življenja. V takih slučajih naj daruje vsakdo 10 kron „učiteljskemu domu“. — Gospice učiteljice, katere pa dobe za spremnjevalca — po tem trajevem poti življenja — kakega c. kr. človeka ali celo aristokrata, po katerega žilah se pretaka „plava“ kri, pa celih 50 kron.

G. urednik! Vidim Vas, kako Vam smeh igra okoli usten, in da ste se spomnili onih pikrih besedij, katere je naš ljubljenc udihnil svojemu divnemu Firduzi-ju:

Vode, vode hladne, bratje!
Tu je vrč poln! — — — Poškropite
Glavo vročo mu! ostanek
Piti dajte mu!

G. urednik! Kljub temu drznem se še nekaj predlagati, kako bi se dobila še kakšna krona za „učiteljski dom“.

Slov. učiteljstvo naj napravlja slične koncerte, kakeršnega napravi učiteljstvo novomeskega okraja v korist družbi sv. Cirila in Metoda, — le s tem razločkom, da bode čisti dohodek namenjen „učiteljskemu domu“.

Nekje sem slišal ali se mi je sanjalo — ne pomnim več, kako je bilo — da nameravajo gg. učiteljski abiturijenti napraviti letos veselico, kakeršno so priredili lanski gg. abiturijenti. Kaj pa, ali bi hoteli gospodje darovati čisti dohodek v korist „učiteljskega doma“? Lepo bi bilo, siliti jih ne morem, prositi pač.

Ako ti darovi ne bodo zadostovali za „učiteljski dom“, no, potem bomo pa še potrkali tu in tam na vrata, proseč malega daru za naš dom. Dobrodelni ljudje se dobe povsed — in nekaj kron se bode tudi na tak način dobilo.

G. urednik! Konec je mojemu receptu. Kakšnih mislij ste, ko ste prebrali ta listek, ne vem? Ali bi bilo treba kaj mrzle vode? — Ohranite g. vrednik vodo za one gospode in gospice, kateri spe „spanje pravičnega“, mogoče jim pomaga mrzla kopel, da se prebude.

A oprostite, g. urednik! Skoro bi bil pozabil, kar imam še pri srci. Kaj pa bo s kronami, katere se bodo nabrale za „učiteljski dom“?

G. urednik, to nalogo prepustim Vam,*) kajti strah imam, da bi ne znal toliko računati, da bi jih sproti štel in kako bi se računali odstotki od njih. Če se človek za par tisoč zmoti, ni kar tako.

*) Radovoljno sprejmemo.

Ured.

G. urednik! Bog zna, ali bode moj recept kaj pomagat „učiteljskemu domu?“ Ako se bode slavno slovensko učiteljstvo ravnalo po tem receptu, potem bodedo lahko že koncem devetnajstega ali v začetku dvajsetega stoletja otvorili „učiteljski dom“, in potem bo slov. učiteljstvo lahko s ponosom reklo: „To po-

slupje je postavila naša požrtvovalnost, to je pravi naš dom“.

In takrat se bo veselil in radoval z Vami, gosp. urednik

Vaš najudanejši sluga

Ivan Domišljija.

Književnost.

Princ Evgenij Savojski, slavni junak in vojskovodja avstrijski Zgodovinska povest. Slovenskemu ljudstvu spisal S. Hrvojič. V Ljubljani. Založil in prodaja Ant. Turk, knjigovez. 1893. Str. 78. Cena 48 vin. — Ta spis ni prava povest, kakor ga je imenoval pisatelj, ampak je bolj življenjepis slavnega vojskovodja. V nepretrgani vrsti navaja vsa vojskovanja Evgenijevega od mladosti do sive starosti, ker je umrl v 72. letu kmalu potem, ko se je vrnil iz vojske. Z enakimi spisi se obuja pri čitateljih domovinski ponos. Zato je knjižica berila vredna. Brez napak sicer ni; mislimo pa, da bi se odpravile vsaj tiskovne pomote. Na prvem (vnanjem) listu je lepa barvana podoba. Tisek iz tiskarne Blaznikovih naslednikov je prav razločen in vnanja oblika čedna.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Sešitek 2. Letnik III. 1893. — Najnovejše izkopine z Gore pri Šmariji. Pod tem zaglavjem poroča spretni kopalec starin J. Pečnik o zadnjih najdbah. Grobišče na Gori pri Šmariji je bogato lepih in zanimivih starin; nekatere od teh so prav redke. Obeta nam še mnogo iz teh gomil. Pridejana je slika (fotografija dr. Fr. Lampeta) odprtega groba. — Nemško-slovenska starinoslovska terminologija. Spisal S. Rutar. — Slovenska osebna imena v starih listinah. Spisal J. Scheinigg. (Dalje.) Iz knjige „Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark“ od deželnega štajerskega arhivarja pl. Zahn-a navaja vsa slovenska imena, ki dokazujejo, da je bil sedaj nemški Štajer, Koroško in še drugi deli nemških provincij nekdanj slovenski, kar avstrijski

Nemci tako trdovratno zanikujejo. — Donesek k zgodovini pošte na Kranjskem. Spisal Ant. Koblar. V tem spisu opisuje učeni arhivar pošne razmere naše dežele v minulem stoletji. — Drobtinice iz furlanskih arhivov. Nabral A. Koblar. (Dalje.) Tu pričbuje marljivi raziskovalec iz arhivov nekdanje oglejske patrijarhije zanimive podatke, ki se tičejo naših krajev. — Kranjski mahovi. Spisal S. Robič. (Dalje.) — V „malih zapiskih“ so poročila iz Italije, kjer se mudi sedaj prof. S. Rutar. A. Koblar nam pripoveduje o stolpu ljubljanskega gradu. Zidati so ga začeli l. 1544. in do l. 1848. je dobil sedanjo višino po večkratnem dozidavanju in popravljanju. Kranjski del ljubljanske škofije l. 1605. Iz tega spisa izvemo, koliko farā je obsezala naša škofija takrat na Kranjskem. Darovanje sveč v ljubljanski stolnici l. 1597. Takrat so kmetje zopet darovali sveče, kar se je bilo prej opustilo. Slovstvo o domovinoznanstvu slovenskih dežel. Tu so omenjene knjige „Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter von Josef von Zahn“. „Zur Erinnerung an Heinrich Freyer“. (Podlistek v „Laib. Zeitung“-i in poseben odtis). „Handbuch der Kunstpflege in Oesterreich“. Pliči v ti volskem gozdu pri Ljubljani. Našteti so vsi krilateci, ki oživljajo letos ti volski gozd. Letos se jih je naselilo tu prav mnogo in nekateri taki, kakor jih prej ni bilo. Starinske najdbe pri mestu Kranju, kjer se je slučajno našlo prazgodovinsko pokopališče. — Še jedenkrat toplo priporočamo učiteljem to zanimivo knjigo v naročitev.

Naši dopisi.

Mokronog, 25. vel. travna. (Jožef Potokar †.) Učiteljstvo kranjsko je zopet izgubilo jednega najstarejših sotrudnikov svojih. — umrl je namreč na binokšno nedeljo popoldne po daljšem bolehanju umirovljeni nadučitelj mokronoški, g. Jožef Potokar, ki je skoraj ves čas svojega službovanja deloval od l. 1837. noter do svojega umirovljenja l. 1879. v trgu Mokronogu na Dolenjskem. Pokojni Potokar se je porodil l. 1815. v Zatičini na Dolenjskem. Bil je sicer učitelj stare šole, a vesten, marljiv in delaven v svo-

jem težavnem poklicu, ki je vedno izobrazeval se še dalje v duhu časa ter tako si znal pridobivati srca svojih učencev in spoštovanje svojih tovarišev in predstojnikov. Ako pomislimo, kako težavno službo je pokojnik imel: poleg šole je oskrboval do upokojenja orgljarsko službo, ki je ravno v Mokronogu silno težavna, ker je moral sleharno nedeljo tudi na Žalostni gori nad Mokronogom orgljati, čuditi se pač moramo, da je mož sploh pri svoji šibki naravi mogel toliko let ta posel opravljati. Vender ni bilo nikdar čuti pri-